

або взагалі не звертаються до органів самоврядування, або очікують від них дій, які не належать до їхньої компетенції, не розуміючи меж повноважень.

Ще однією проблемою є формальний підхід до діяльності органів студентського самоврядування. У деяких закладах вищої освіти студентське самоврядування функціонує лише номінально — існує на папері або обмежується організацією святкових заходів та дозвілля, не здійснюючи реального впливу на освітній процес чи захист прав студентів. Такий формалізм призводить до втрати довіри студентської спільноти та знижує загальний рівень участі молоді в житті академії.

Також суттєвим викликом залишається низька залученість студентства до правозахисних ініціатив. Правозахисна активність часто обмежується індивідуальними зверненнями студентів до адміністрації або викладачів. Участь у ширших ініціативах, пов'язаних із моніторингом якості освіти, дотриманням академічної доброчесності, протидією дискримінації чи булінгу, залишається недостатньою. Причинами цього є відсутність культури спільної відповідальності за колективні права, страх перед адміністративним тиском, відсутність досвіду публічного представництва інтересів спільноти, а також нестача базових навичок ведення переговорів, юридичного аналізу, застосування правових механізмів. Унаслідок цього порушення прав студентів часто залишаються без належної реакції студентського активу або академічної громади в цілому.

Для подолання окреслених проблем і формування сталого середовища правової культури в студентському самоврядуванні необхідно впроваджувати комплексні заходи. Передусім йдеться про запровадження регулярних тренінгів, лекцій, воркшопів із правової грамотності для членів студентської ради та активних студентів. Такі заходи мають формувати базові знання про права студентів, механізми їх захисту, а також сприяти розвитку практичних навичок правового мислення. Крім того, важливою складовою є підвищення рівня прозорості в ухваленні рішень. Це може реалізовуватись через відкриті збори, оприлюднення протоколів засідань, публічні звіти органів студентського самоврядування, широке обговорення ініціатив та залучення до цього процесу представників усіх курсів і спеціальностей. Такий підхід забезпечить більшу довіру до студентського самоврядування та сприятиме формуванню зрілої правової культури в академічному середовищі.

Отже, правова культура є не лише особистісною характеристикою, а й основою якісної взаємодії в межах студентського самоврядування. Її розвиток забезпечує неформальний, дієвий характер студентських структур, сприяє побудові демократичного, правового освітнього простору. Органи самоврядування, які спираються на правову культуру, стають справжніми представниками інтересів молоді, здатними ініціювати зміни та захищати права студентів.

В. Астахова

ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТУДЕНТСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТУ КУЛЬТУРНОЇ ДИПЛОМАТІЇ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

V. Astakhova

LEGAL SUPPORT OF STUDENT SELF-GOVERNMENT AS A TOOL OF CULTURAL DIPLOMACY IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS

У сучасних умовах трансформації системи вищої освіти та активізації міжнародного співробітництва зростає потреба в розвитку культурної дипломатії

як важливого інструменту міжнародної комунікації, м'якої сили та міжкультурного діалогу. Водночас важливим чинником залишається правове забезпечення діяльності суб'єктів культурної дипломатії, зокрема студентського самоврядування. Закріплення на нормативному рівні повноважень студентських самоврядних органів, їхньої участі в міжнародних і культурних ініціативах, гарантії автономії та академічної свободи створює умови для реалізації їхнього потенціалу як культурних амбасадорів України. Саме тому дослідження юридичних основ студентського самоврядування в контексті культурної дипломатії є вкрай актуальним.

Згідно із Законом України «Про вищу освіту» (стаття 40), студентське самоврядування є невід'ємною складовою управління закладом вищої освіти, що забезпечує захист прав та інтересів студентів, участь у вирішенні питань організації освітнього процесу, побуту, дозвілля тощо. У межах цих повноважень студентські органи можуть реалізовувати також культурні та міжнародні проекти, які прямо або опосередковано виконують функції культурної дипломатії.

Культурна дипломатія — це один з напрямів сучасної публічної дипломатії, що передбачає використання культурних інструментів для налагодження міжнародного діалогу. Студентське самоврядування, за умови правового та інституційного визнання, здатне ефективно діяти в цьому полі, зокрема шляхом організації міжнародних культурних обмінів, фестивалів, круглих столів, презентацій національної культури, співпраці з іноземними студентськими організаціями.

Правове поле для реалізації таких ініціатив закладають не лише загальноосвітні закони, а й нормативно-правові акти ЗВО — положення про студентське самоврядування, стратегії інтернаціоналізації, внутрішні регламенти щодо організації міжнародної діяльності. Відповідно до цих документів, студентські органи можуть брати участь у міжнародних програмах, грантах, представляти університет на міжнародному рівні, проводити заходи, що сприяють міжкультурній комунікації.

Додатково слід враховувати міжнародно-правові зобов'язання України, зокрема участь у Болонському процесі, Європейській освітній та культурній стратегії, які підтримують принципи мобільності, демократичного врядування в освіті, культурного обміну. У цьому контексті студентське самоврядування в Україні має легітимне підґрунтя для виконання ролі суб'єкта культурної дипломатії.

Важливо, що участь студентів у міжнародних культурних ініціативах також формує правосвідомість, громадянську активність та навички роботи в міжкультурному середовищі. Проте для повноцінної реалізації їхніх прав потрібне вдосконалення правової бази: забезпечення належного фінансування, інституційної підтримки адміністрацій ЗВО, доступу до міжнародних партнерств, прозорих процедур участі в програмах.

Студентське самоврядування є не лише механізмом представництва інтересів студентів у системі управління ЗВО, але й інструментом реалізації культурної дипломатії. Його ефективне функціонування значною мірою залежить від правового середовища, яке має гарантувати свободу ініціатив, доступ до ресурсів, участь у міжнародних процесах та інституційну автономію. Належне нормативне забезпечення діяльності студентського самоврядування розширює можливості для просування культурних цінностей України в міжнародному освітньому просторі, сприяє розвитку відкритого громадянського суспільства та міжкультурного порозуміння.

Подальший розвиток студентського самоврядування як суб'єкта культурної дипломатії потребує не лише загального зміцнення його інституційної спроможності, а й вдосконалення правового, організаційного та освітнього забезпечення. На сучасному етапі важливо створити сприятливі умови для системної й довгострокової участі студентських самоврядних органів у реалізації міжнародних культурних ініціатив. Серед ключових перспективних заходів варто виділити:

- запровадження освітніх програм для студентських лідерів із культурної дипломатії, права та публічного управління;
- удосконалення внутрішніх нормативних актів ЗВО для підтримки співпраці студентського самоврядування з міжнародними партнерами;
- інституційну підтримку адміністрацій ЗВО, зокрема виділення ресурсів і створення відповідальних структур;
- впровадження державних і регіональних грантів для студентських культурно-дипломатичних ініціатив;
- формування національної мережі студентських ініціатив у сфері культурної дипломатії;
- проведення конкурсів, фестивалів і форумів для стимулювання міжнародної студентської взаємодії;
- створення цифрових платформ з ресурсами для реалізації міжнародних проєктів;
- участь студентського самоврядування у міжнародних молодіжних та освітніх організаціях;
- розвиток програм менторства між українськими та іноземними студентами як інструменту інтеграції й міжкультурного навчання.

Таким чином, студентське самоврядування може і має розвиватися як активний, правовий та культурний суб'єкт у процесі формування позитивного міжнародного іміджу України. Завдяки поєднанню культурної ініціативності, громадянської активності та нормативного підґрунтя, студентські самоврядні органи здатні відігравати значну роль у просуванні національних цінностей, традицій, мови та сучасного образу української молоді у світі. Через організацію міжнародних заходів, культурних форумів, участь у програмах академічної мобільності, реалізацію партнерських проєктів із закордонними університетами студентське самоврядування стає інструментом діалогу й співпраці між культурами.

Окрім цього, правова легітимність та нормативне визнання студентського самоврядування, закріплені в законодавстві України й внутрішніх документах ЗВО, надають йому статус уповноваженого учасника освітнього та суспільного життя, здатного представляти інтереси студентства не лише на локальному, а й на міжнародному рівні. Така позиція дозволяє формувати більш довірливу й конструктивну атмосферу в міжнародному освітньому просторі, де українські студенти можуть виступати не просто учасниками, а повноправними партнерами та ініціаторами культурного діалогу.

Успішна реалізація цього потенціалу потребує цілеспрямованої підтримки держави, адміністрацій ЗВО, міжнародних донорів та дипломатичних інституцій. Лише в синергії правової основи, культурного змісту та молодіжної ініціативи студентське самоврядування зможе ефективно функціонувати як важливий суб'єкт культурної дипломатії, який сприяє інтеграції України до європейського та глобального простору через мову культури, взаєморозуміння і спільних цінностей.